

Спеціалізованій вченій раді
К 35.052.25 у Національному
Університеті «Львівська
політехніка»

ВІДГУК

офіційного опонента

АБИЗОВА ВАДИМА АДІЛЬЄВИЧА

на дисертацію Коваль-Цепової Анни Володимирівни

«Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства

за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Представлена дисертаційна робота складається із анотацій, вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, п'яти додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації містить 350 сторінок, що включає 177 сторінок основного тексту. Список використаних джерел викладено на 21 сторінці, що містить 225 найменувань.

В умовах планомірного та стратегічного переходу України від інституційного підходу у догляді та вихованні до сімейного для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без батьківської опіки, актуальність обраної теми дослідження не викликає сумнівів. А.В. Коваль-Цеповою представлено обґрунтоване дослідження, в якому зосереджено увагу на дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що є вкрай важливим для країни, враховуючи, що сьогодні більшість закладів соціального захисту дітей мають переважно застарілі архітектурні та дизайнерські рішення та не відповідають сучасним тенденціям у сфері дизайну.

Дисертант доречно апелює до закордонного та вітчизняного практичного досвіду, де соціальна архітектура та дизайн постійно

змінюються та розвиваються, інтегруючи новітні технології та традиційні прийоми. Разом з тим, для України такий досвід є маловивченим, тому логічним є визначення принципів дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей, для використання у вітчизняній практиці.

Актуальність обраної теми дисертації обумовлена недостатньою кількістю опублікованих праць та наявних досліджень на теренах нашої країни. У існуючих працях розкрито лише окремі аспекти піднятої проблематики.

Науковець доречно відображує у роботі важливість збереження гармонійної єдності дизайну інтер'єру та екстер'єру досліджуваних закладів. Про що засвідчує дослідження закладів соціального захисту дітей, як цілісного явища у проектній культурі дизайну. Автором приділено увагу систематизованому аналізу теоретичного досвіду та практичній реалізації дизайну інтер'єру на прикладі об'єктів соціальної сфери для дітей.

Цілком є логічною **структура дисертації**, яка обумовлена конкретними завданнями дослідження. Вона чітко побудована, виходячи з розгляду проблематики формування інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

У вступі послідовно висвітлено актуальність теми, мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукові результати та практичне значення роботи.

В першому розділі, на основі проаналізованої джерельної бази, автор переконливо доводить, що предмет дисертаційного дослідження не було розкрито в повній мірі на теренах нашої країни. Як відзначено у роботі, більшість публікацій присвячені суміжним темам до визначеної проблематики.

Важливою складовою дослідження стало визначення понятійного апарату та формування термінологічного словника, який представлено у Додатку Б. Заслугує на увагу авторське визначення терміну «Дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей – міждисциплінарна проектно-

художня діяльність, направлена на формування дитячого розвиваючого простору з урахуванням природо-кліматичних, соціально-економічних та національно-ідентифікаційних чинників, що впливають на специфіку та функціональне призначення інтер'єрного простору із внутрішніми та зовнішніми структурно та функціонально взаємопов'язаними компонентами», що подано на с. 41. Автором виокремлено будинки сімейного типу, дитячі селища та дитячі містечка, будинки дитини, на базі яких розпочато реорганізацію у центри паліативної допомоги та реабілітаційні центри.

Окремо слід відзначити важливість та можливість практичного використання запропонованої дисертантом типології для закладів соціального захисту.

Другий розділ присвячено аналізу вітчизняного і закордонного досвіду у сфері дизайну закладів соціального захисту дітей, де визначено пріоритетні напрями у формуванні інтер'єрів даних закладів. В коло досліджуваних об'єктів увійшли 33 приклади закордонного досвіду: СОС селища Індії, Греції, Італії, Франції, Йорданії, Африки, Шрі-Ланки, Японії, інституційні форми на прикладі Японії та Нідерландів, сучасні мультифункціональні заклади соціального захисту дітей Німеччини та США, дитячі селища релігійного спрямування, дитячі заклади для дітей, що потребують медичної та паліативної допомоги Америки та Англії.

Важливим стало виявлення ряду недоліків у дизайні інтер'єру закладів соціального захисту дітей України, які негативно впливають на психологічний стан дитини, за допомогою натурних досліджень і матеріалів з офіційних джерел. Автор доходить висновку, що дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей в Україні залежить від типу та напряму будівництва.

Виявлені перспективні тенденції дизайну закладів соціального захисту дітей. Погоджуємося із сформульованими здобувачем перспективними

принципами організації предметного наповнення у даних закладах: трансформативності, компактності, принципом використання всіх рівнів простору, принципом «незавершеності у декоруванні», що передбачає можливість для реалізації особистих поглядів вихованців у дизайні середовища (с.105).

Третій розділ об'єднує провідні тематичні концепції дизайну інтер'єру для закладів соціального захисту дітей, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців. Позитивним аспектом роботи стало дослідження дизайну інтер'єрів таких закладів, як складової успішного розвитку та важливого чиннику підвищення загального рівня культури для всіх членів закладів соціального захисту дітей, що включає адміністративний склад, батьків-вихователів та вихованців.

Не викликає сумнівів доцільність використання обраних дисертантом концепцій дизайну інтер'єру для закладів соціального захисту дітей, що базуються на темі єдності природи і людини, предметно-розвиваючому середовищі, творчому стимулюванні дітей, художньо-композиційному і декоративному наповненні, а також синтезі творів образотворчого та декоративного мистецтва із загальним стилістичним вирішенням дизайну інтер'єру. Заслуговують на окрему увагу розроблені автором прийоми реалізації концепцій у дизайні інтер'єрів для вищезазначених закладів, що сприяють ефективній психологічній реабілітації вихованців.

У четвертому розділі визначено та сформульовано принципи дизайну інтер'єрів для вищезазначених закладів, які сприяють особистісному розвитку вихованців: принцип автентичності українського дизайну, ігровий принцип, принцип профорієнтації.

Принципи автентичності інтер'єру було розкрито на основі запропонованих засад використання архетипів української культури, натуральних матеріалів, ручної роботи і стародавніх ремісничих технік, орнаментальних етнічних мотивів, прийомів тактильного сприйняття та застосування спадкоємності у предметному наповненні середовища. Вірно та

досить яскраво розкриті характерні прийоми в дизайні інтер'єрів на основі ігрового принципу, що було досліджено через такі методи як: казковий, алегоричний, метафоричний, символічний, іронічний. Принцип профорієнтації визначено застосуванням таких прийомів: предметне наповнення та декорування інтер'єрів; орнаментальні та графічні композиції; декоративні панно; муляжі в якості об'єктів дизайну; меблі та перегородки; дитячі іграшки та посуд. Важливим стало виявлення автором ряду принципів, що мають універсальне використання у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей різних типів, а також визначення доцільним одночасне використання декількох принципів дизайну інтер'єру для забезпечення максимальної ефективності їх функціонування.

У останньому підрозділі 4.4 представлені авторські проектні пропозиції щодо дизайну різноманітних закладів соціального захисту дітей, в яких впроваджені та апробовані визначені здобувачем принципи дизайну. Відчувається, що автор має практичний та теоретичний досвід у досліджуваній царині.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням та з достатньою повнотою відображають основні результати дослідження. Вони є об'єктивними, обґрунтованими та вичерпними, а також у повній мірі розкривають визначені завдання.

Важливим доповненням є додатки, які включають термінологічний словник, рисунки, що репрезентують вітчизняний та закордонний досвід у дизайні архітектурно-просторового середовища закладів соціального захисту для дітей, що не мають батьківського піклування, авторські таблиці та акти впровадження основних наукових результатів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується знанням та узагальненням науково-теоретичних досліджень в різних галузях знань, забезпечується обраним міждисциплінарним апаратом дослідження та застосуванням сучасних методів дослідження, впровадженням результатів дисертації у

сферу наукових досліджень, та у навчальний процес. Основні наукові положення та висновки, які авторка запропонувала в дисертації, належним чином обґрунтовані.

Наукова новизна результатів, отриманих у підсумку дисертаційної роботи А.В. Коваль-Цепової, не викликає сумніву. Особливою новизною, на мій погляд, відзначаються наступні положення:

- комплексно розглянуті проблеми дизайну інтер'єрів та екстер'єрів закладів соціального захисту дітей;

- визначено та впроваджено у професійний обіг дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей»;

- розроблено типологію закладів соціального захисту дітей;

- узагальнено актуальні тенденції дизайну інтер'єрів на прикладі вітчизняного та закордонного досвіду;

- виявлено основні провідні концепції та у відповідності до них принципи, прийоми та засоби дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей;

- визначені принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що сприяють особистісному розвитку вихованців, а саме принцип автентичності українського дизайну, ігровий принцип, принцип профорієнтації.

- вдосконалено методику проектування середовища для розвитку дітей.

Практичне значення даної роботи полягає у поглибленні та систематизації актуального досвіду у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Результати проведеного дослідження сприяють доповненню недостатніх знань у цій галузі та можуть бути використаними вищими навчальними закладами у навчальній та навчально-методичній роботі для удосконалення лекційних та практичних занять, а також у сучасному проектуванні архітектурного середовища дитячих закладів та вирішенні певних художньо-образних завдань. Слід відзначити важливість практичної

реалізації дизайнерських розробок автора, про що засвідчують здійснені дисертанткою апробації у реальному проектуванні закладів для дітей.

Повнота викладу матеріалів дослідження підтверджується тим, що результати роботи було оприлюднено на всеукраїнських науково-теоретичних та міжнародних науково-практичних конференціях та конгресах. Основні результати дисертації було висвітлено у 14 публікаціях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України та виданнях, включених до наукометричних баз даних; 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави; 4 публікації засвідчують апробацію дисертації; 3 статті додатково висвітлюють матеріали дослідження.

Теоретичні висновки були використані у навчальному процесі кафедри комп'ютерних технологій дизайну Інституту аеропортів в Національному авіаційному університеті та на художньо-технологічному відділенні ДВНЗ Київського індустріального коледжу, що підтверджено актами впровадження.

Загалом, високо оцінюючи представлену дисертаційну роботу, вважаю за необхідне висловити до неї такі **зауваження та побажання:**

1. Формулювання наукової новизни дисертації не включає низку важливих результатів, отриманих вперше безпосередньо автором, а саме таких як: визначено та впроваджено у професійний обіг дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей»; розроблено типологію таких закладів; узагальнено актуальні тенденції дизайну інтер'єрів на прикладі вітчизняного та закордонного досвіду; виявлено основні провідні концепції та у відповідності до них принципи, прийоми та засоби дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей; визначені принципи дизайну інтер'єрів таких закладів, що сприяють особистісному розвитку вихованців, а саме принцип автентичності українського дизайну, ігровий принцип, принцип профорієнтації.

2. При розкритті принципів дизайну варто було б більш чітко виділити та структурувати прийоми, засоби та особливості реалізації кожного з них.

Так, принцип не може об'єднувати інші принципи (як пише автор на сторінці 29) чи включати інші принципи (с. 30). При розкритті концепції художньо-композиційного та декоративного оздоблення (підрозділ 3.3) здобувач зосередився більше на засобах і прийомах, а не, власне, принципах.

3. До визначених в роботі типів закладів соціального захисту дітей бажано було б додати також їх типологію за функціональним складом, починаючи від типів з мінімально необхідним набором приміщень та ділянок і закінчуючи закладами з максимально розширеним їх функціональним складом як, наприклад, басейном, концертним залом, спортивним комплексом тощо.

4. В дисертації слід було б надати назви додатків (від додатку А до додатку Д) як у змісті роботи, так і безпосередньо на їх титульній сторінці. Крім того, серед численних рисунків додатків, деякі з них (наприклад, рис. 2.1.25 – 2.1.30 на с. 266-272, рис 2.2.1- 2.2.7 на с. 297-303) не мають конкретних посилань на джерела і зазначені надписом «з відкритих джерел».

5. У додатку Б (термінологічний словник) наведено багато загальновідомих понять та визначень, які відволікають увагу від, власне, термінології, дотичної теми дисертаційної роботи.

6. У роботі є деякі стилістичні неточності у викладенні матеріалу.

7. В якості побажання для наступних досліджень за темою дисертації хочу побажати авторці дисертації продовжити дослідження даної проблематики у науковому та практичному аспектах та написати відповідну монографію.

Наведені зауваження та побажання не торкаються принципових наукових положень дисертації і тому аж ніяк не знижують її наукову та практичну цінність. Вони можуть бути враховані в подальшій роботі здобувача над цією важливою тематикою, оскільки у представленій роботі закладений значний потенціал для подальших наукових досліджень. Вагомим доробком дисертанта є узагальнення величезного фактичного матеріалу.

Дисертація та автореферат написані грамотно, з дотриманням державних стандартів України. Автореферат повністю відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження і є ідентичним з результатами дисертації.

Висновок: дисертація «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей» є самостійним завершеним науковим дослідженням з мистецтвознавства. Отримані у праці науково обгрунтовані результати мають вагомe значення для формування теоретико-методологічного підґрунтя дизайну та його формотворчих засад. Основні положення дослідження відображені у публікаціях автора. Автореферат відповідає змісту дисертації. Робота, за своїм змістом, обсягом і структурою цілком відповідає вимогам п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її авторка, Коваль-Цєпова Анна Володимирівна, заслуговує присудження ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Доктор архітектури, професор,
заслужений архітектор України,
професор кафедри дизайну інтер'єру та меблів
Київського національного університету
технологій та дизайну (КНУТД)

 Абизов В. А.

